

osztályozásával foglalkozik. A jól kialakult, megállapodott szempontok mellett érvényesülnek itt az újabb fenomenológiai megfontolások eredményei is (aktusok és tartalmak). Szükségtelen tudományelméleti kölcsönzésekre azonban nem hajlandó Várkonyi. Más tudományokhoz csak ott fordul, hol a lelki jelenségek nélkülök nem, vagy csak tökéletlenül értelmezhetők.

A szakkritika feladata, hogy részletes, jelentőségéhez méltó bírálatban foglalkozzék e figyelmet keltő tudományos kezdeményezéssel, mely már az első részben is nagy önállóságot mutat s így, azt hisszük, joggal számíthat a komoly számbavételre. Ez az ismeretetés csak a művelt és filozófiai szempontból is művelődni vágyó magyar olvasó figyelmét akarja felhívni arra a munkára, mely amellett, hogy nagy világossággal tájékoztat egy új pszichológiai rendszer alapjait felől, rendkívül sok, mindenki számára hozzáférhető ismeretet és gondolatébresztő megállapítást is közöl a lelki jelenségek világáról.

A kötet a «Magyar Göschén» sorozatában, Thienemann Tivadar Tudományos Gyűjteményében jelent meg.
—rl.

Széchenyi-anthológiák. Két, csaknem azonos című és tartalmú kiadványt említtünk. Az egyiknek a címe *Széchenyi tanításai*, a másiké *Széchenyi vallomásai és tanításai*. Amaz a Magyar Népművelés Könyvec. sorozatnak első darabjaként Miskolc város áldozatkészségéből jelent meg, emezt a Studium adja ki. Mind a kettőt Fekete József és Váradi József állították össze, csak hogy amazt az iskolán kívüli népművelés érdekében a vallás- és közoktatásügyi minisztérium, emezt pedig az Akadémia centenáriuma alkalmából a Népfőiskolai Széchenyi Szövetségek megbízásából. Anyagában ez utóbbi valamivel terjedelmesebb, viszont a másik képmellékletekben gazdagabb. Két kiadványt látszik tehát itt versengeni egy csaknem azonos kiadvány terjesztéséért, a Széchenyi-kultusz mennél hathatósabb szolgálata végett. Egy magasabb rendű népművelés két szerve áll a két kiadvány mögött. Örülni lehet a buzgalomnak, mellyel vetekedve igyekeznek a magyar nép igazi tanítójává megtenni, a magyar néphez igazán eljuttatni a legnagyobb magyart.

A két kiadvány közös anyaga: lehetőleg összefüggő szemelvények Széche-

nyi minden munkáiból, megfelelő tárgyi csoportosítással, úgyhogy Széchenyi egész gondolatrendszere a maga valódi gazdagságában tükröződjék bennök. Ismerünk hasonló természetű kiadványokat, melyek még ma is forgalomban vannak. A Magyar Remekírók Berzeviczy-féle szemelvényes kötete azonban (ez az egyik), úgy látszik, már nem igen kapható; a Székú Gyula-féle «Széchenyi igéi» pedig (ez a másik) tudtunkkal korántsem fogott ugyan még el, de az új kiadvány összeállító szerint «ez a gondosan megválogatott s pompás gondolatgyűjtemény egymagában s kis terjedelme miatt mélyebb és nagyobb igényű Széchenyi-kultuszhoz nem elegendő; az érdeklődés felszításához azonban kiválóan alkalmas». Mi azt hisszük, hogy mélyebb és nagyobb igényű Széchenyi-kultusz csak Széchenyi műveinek közvetlen ismerete alapján gondolható és semmi-féle anthologia nem tekintheti magát többnek, mint az érdeklődés felszítójának. S épen kisebb terjedelmű, de gondosan megválogatott gyűjtemény jobban szolgálhatja az úttörés célját, mint a nagysúlyú kötetek.

Az új anthologia valóban nagyobb arányú az eddigiekénél s igazán bőséges anyaggal örvendeztetni meg mindazokat, kiknek könyvespolcait nem díszíthetik Széchenyi saját nagy kötetei. Dicséretes a buzgalom is, mellyel szerkesztői a nagy tanítónak a műveit át meg átbúvárolták mások számára. Kár volt azonban az anélkül is nagyobb arányú kötetet még mindenféle előljáró tanulmányokkal és közlésekkel terhelni. Anthologia szerkesztője akkor jár el leghelyesebben, ha a lehető legrövidebbre fogott felvilágosítások után gyorsan visszavonul s magára hagyja az olvasót a kezébe adott kincsekkel. Itt azonban elébb Fekete József és Váradi József állítanak meg bennünket egy-egy bevezető szóra, amely nagyon is hosszúra nyúlik. Fekete Józsefét más szempontból is kifogásolhatni. Azt látszik hinni: a Széchenyi-kultusz korszerűbbnek tűnik fel, ha kimutathatni róla, hogy ultramodern törekvésekkel (aktívizmus!) is rokonítható, s ha magát a legnagyobb magyart futólag egy mai íróval ejti párhuzamba, ami pedig még akkor is profanizálás lenne, ha az illető modern író legalább egy szikrárt melengetne lelkében Széchenyi felőlességézetéből.

E bevezetés nélkül többet érne a kötet s talán kevésbé hívná ki az

ellenkező véleményt szöveg-közlése módjával is. Széchenyi szövegét u. i. nem teljes hűséggel adja a kötet, hanem «némileg a mai nyelvhasználathoz idomítva, . . . a mondatok kellő tagolásával, a feltűnő idegenszerűségek helyesbítésével, szórendi helyreigazításokkal» stb. Nem akarjuk vitatni, helyes-e ez; tudjuk, hogy a Zrínyiászt is megpróbálták «átírni» mai olvasók számára; azt is elismerjük, hogy Széchenyi az átlagolvasónak nem könnyű olvasmány, s hogy a kötet szerkesztői lehető tapintattal végezték s Széchenyi könnyebb olvastatása végett engedték meg maguknak ezt a paedagógiai műveletet a legnagyobb magyar paedagógus szövegén. Bármennyire visszasírjuk is Széchenyi bozontos stílusát e megfésült, jól folyó szöveg olvasása közben: belenyugszunk, belenyugodnánk, mint egy szép cél szolgálatának jóhíszeműleg választott módjába. Csak ne mondta volna Fekete József a bevezetésben ezeket: «bő összefüggő szemelvények is szükségesek, hogy a mélyebb és nagyobb igényű érdeklődést is kielégítsük, s ekkép a sok idővel és türelemmel nem rendelkező olvasóközönség *némikép fölmentve érezze magát* Széchenyi eredeti műveinek olvasásától *s mégis elmondhassa, hogy olvasta és ismeri Széchenyit*». Nos hát ily elvekkal Széchenyi-kultuszt üzni nem lehet, nem szabad. Am írja át a szöveget, jó! De mindjárt tegye hozzá mentségül, hogy az átírt szöveget csak kezdetnek, izelítőnek tekinti s olvasója

igyekezzék mentül előbb Széchenyi eredeti szövegét olvasni. Ő azonban szeretné elrendeltetni a minisztériummal, hogy ez anthológiát «a magyar iskolánkívüli népművelés tűzhelyein *kötelezően* hirdessék, magyarázzák és olvastassák is!» És ha most még csak *némikép* tette fölöslegessé az eredeti szövegek olvasását, a jövőben, sajnos, még messzebb akar menni. Tervez u. i. egy négykötetes Széchenyi-kiadást, «úgyhogy akkor a tudományos búváron kívül *a nagyközönség felmentve érezhetné magát Széchenyi eredeti műveinek olvasásától*».

Korántsem akarjuk visszariasztani újabb négykötetes kiadásától. De azt tanácsoljuk, ne írjon hozzá (mert azt tervezzi) egy egész kötetnyi életrajzot. Adjon inkább magából Széchenyiből többet. Mostani anthológiájukat tekintse a Széchenyi-kultusz előkészítő, szoktató, kapható lépésének, melyben gyengébbek kedvéért még megengedhetette magának az átírást; következő, négykötetes Széchenyi-ellenben képviseljen már egy magasabb fokot, mind bővebb anyaga, mind teljes szöveghűsége által. Azzal jóváteheti mostani bevezetése elszólásait s még hasznosabbá mostani kiadványukat. Arról u. i. meg vagyunk győződve, hogy akik Széchenyi Vallomásait és Tanításait végigolvassák, azok kívánni fogják s képesek lesznek olvasni, élvezni az eredeti szöveget is. Eresszük őket a forráshoz!

Telepi Ákos.